

Дитяча бібліотека і традиції сімейного читання.

/З досвіду роботи бібліотек для дітей Рівненщини/

Важко точно визначити, коли починається вплив дитячої бібліотеки на читання в сім'ї. Чи тоді, коли поріг книгозбірні переступає малюк у супроводі мами, тата, бабусі або дідуся, чи тоді, як колишні читачі, що бігали до бібліотеки, подорослішали і, одружившись, самі готуються стати батьками. Якщо читають батьки, читатимуть і діти. Це аксіома. І в цьому коловороті – книга, читання, навчання, виховання, бібліотека чітко бачить своє місце поряд з родиною і школою. Делікатно спрямувати батьків у русло сімейного читання, тактовно запропонувати послуги бібліотеки, ненав'язливо запросити до участі в спільних заходах, вчасно поінформувати про літературу, що допоможе вирішити проблеми в навчанні і вихованні дітей – ось в чому бачать бібліотекарі-професіонали своє завдання. Напевно тому, на заміну пострадянському термінові «керівники дитячого читання», нині українські бібліотечні працівники частіше вживають термін «організатори дитячого читання», який сміливо можна застосовувати не лише до вчителів і педагогів, а й до батьків.

2014 рік, проголошений Організацією об'єднаних націй Міжнародним роком сім'ї, спонукав бібліотекарів Рівненщини переглянути напрацьований досвід роботи з батьками та, використовуючи здобутки, шукати нові форми і засоби промоції родинного читання. Серед класичних форм наочної популяризації книги активно використовуються такі як книжково-ілюстративні виставки, інформаційні стенди та куточки. В багатьох публічно-шкільних та бібліотеках для дітей області можна побачити виставки з назвами «Між нами, батьками», «Разом з сім'єю та задля сім'ї», «Інформаційне бюро для батьків», «З мамою і татом до бібліотеки», «Читаємо разом», «Для талановитих дітей та турботливих батьків» тощо. Цікаву виставку-пораду «Чи готовий ти до школи?» оформили для родин, у яких є школярі, в Дубровицькій районній бібліотеці для дітей. Тут розміщені книги для майбутніх першокласників, які пояснюють шкільне оточення, шкільні речі, а також для батьків – матеріали фахівців-психологів, за допомогою яких можна зробити цей перехідний етап в житті сім'ї і дитини, зокрема, менш вразливим. Така ж виставка-порада, але на тему «Що читати молодій мамі», діє в Рокитнівській РБД.

Більш видовищним різновидом книжкових виставок можна назвати книжкові інсталяції, які віднедавна почали «споруджувати» в бібліотеках. У відділі обслуговування дошкільників та дітей молодшого шкільного віку Кузнецовської міської дитячої книгозбірні привертає увагу книжкова інсталяція «В душі бринить струна єдина: родина, книга і дитина». Корисною і повчальною для дітей і їх батьків є виставка – інсталяція «Запобігти, врятувати, допомогти» в Дубенській РБД. Книги, яскраві листівки і навіть іграшки допомагають дітям дізнатися, як поводитись на

вулиці, як правильно переходити дорогу, користуватися електроприладами, як уникнути небезпечних ситуацій.

Для батьків готуються інформаційно-бібліографічні списки та покажчики, листівки та закладки, які служать лоцією в морі дитячої художньої літератури, книг з питань педагогіки, психології сімейних стосунків, проблем виховання. У Рівненській районній дитячій бібліотеці створено рекомендаційний список літератури «Родинне читання». Корецька РБД пропонує батькам інформаційні списки "Ростемо і розвиваємося", "Від свята до свята", "Абетка виховання", пам'ятка "Поради батькам з керівництва дитячим читанням". Гощанська РДБ підготувала для своїх користувачів рекомендаційний список літератури «Читаємо разом з батьками». Працівники центральної дитячої бібліотеки Рівного відвідують батьківські збори у школах. Зокрема, у 2014 році, у ЗОШ № 13 вони виступили перед батьками на тему: «Сімейне читання і його роль у вихованні дитини», а також зробили перегляд книжкової виставки «Родина – взаємодія батьків і дітей». Для батьків учнів 4-5-х класів підготували список літератури для читання з дітьми «Читаємо родиною» та огляд веб-сайтів «Для вас, батьки».

Привабити до бібліотеки дошкільнят допомагають оформлені ігрові куточки та зони, де вони разом з батьками граються, складають пазли, розглядають книжки-іграшки, книжки-розкладанки, журнали «Пізнайко», «Ангеляткова наука», «Умійко», «Стежка», дивляться мультики тощо. Ці ж куточки стають об'єктами першочергової уваги дітей під час екскурсій груп дитячих садків. Деякі бібліотеки, як от

Дубровицька РБД, зміцнюють зв'язки з сім'ями дошкільнят реалізуючи власні проекти. В ході здійснення проекту «Бібліотека і дошкільник – 2014» названа книгозбірня координувала свої дії з дошкільними закладами та батьками. Відбувся цілий ряд заходів: відвідування бібліотекарями дитячих садків, книгоношення, голосні читання з коментуванням, екскурсії до бібліотеки, мультсеанси. Голосні читання, зокрема, проходили влітку на дитячому майданчику в парку.

У 2013 році в Сарненській районній бібліотеці для дітей до Міжнародного дня сім'ї була відкрита кімната сімейного спілкування „Країна щасливої сім'ї”. Сюди приходять молоді сім'ї для відпочинку та першого знайомства дітлахів з бібліотекою. На зустрічі з ними бібліотекарі запрошують медиків, психологів, педагогів, письменників та інших цікавих людей міста. Як зберегти та зміцнити здоров'я малечі молодим мамам розповідали лікарі-педіатри О.Дударик, О.Пацьола, лікар-уролог О.Грицкевич, приватний лікар О.Заремба. Як підтримувати гармонійні стосунки з донькою чи сином, сприяти ранньому розвитку без шкоди для дитини пояснила психолог Т.Лясковець. У «Країні щасливої сім'ї» по-родинному затишно і весело відбуваються дитячі свята: Новий рік, День захисту дітей, День іменинника та ін. Мама презентують свої хобі: фотографія, вишивка, плетіння. Діти залюбки переглядають разом з дорослими вистави учасників клубу «Книга і лялька». Шлях до читання малюка тут прокладається через гру, розмальовки, конкурси, танці, співи, вірші.

Через співпрацю з молодими мамами відродити гарну

традицію сімейного читання прагнуть працівники Рокитнівської РБД. Бібліотека працює з групою матерів, що виховують дітей віком 3-5 років. План роботи з даною групою передбачає проведення: годин спілкування в парку біля бібліотеки; голосних читань казок; екскурсій бібліотекою; ігор, конкурсів віршів; порад для батьків «Ваша дитина і читання»; тестів «Виховуємо в дітей любов до читання». Мамаи запрошуються на зустрічі з місцевими літераторами, зокрема, вони залюбки спілкувались з автором неповторних, яскравих книг для дітей, рівненським письменником Романом Демчуком.

У Рівненській районній бібліотеці для дітей практикують щотижневі недільні читання. До книгозбірні приходять молоді мами з дітьми 4-6 років. Протягом години бібліотекар читає малюкам казочки, показує малюнки, грається з ними. Бібліотека приєдналась також до Всеукраїнської акції «Додай читання», ініційованої письменницею Євгенією Пірог. І ось в дитячому садку смт.Клевань була встановлена книжкова шпаківня, куди бібліотекарі та небайдужі люди знесли книги і журнали для малечі. Протягом двох років діє також стилізована книжкова поличка у вигляді шпаківні в дитячому відділенні Рівненської центральної районної лікарні, яку щомісяця відвідують працівники бібліотеки, заносять нові примірники дитячих видань та проводять з дітьми цікаві вікторини, конкурси, пропонують книги для голосного читання батькам маленьких пацієнтів.

Для читаючих родин у Радивиліві провели районний фотоконкурс «До бібліотеки всією родиною», на якому

районна бібліотека гідно представила світлини своїх читачів – родини Кравчуків та Марцинюків. Серед родин, які активно відвідують дитячу книгозбірню навіть визначились активісти. Це, крім названих, - сім'ї Смирнових, Гаврилюків, молодий тато Едуард Михайлюк зі своєю трирічною донечкою. Вони – активні учасники проекту «Барви бібліотечного літа», бібліотечних посиденьок, голосних читань та вікторин. Святкуючи своє 65-річчя Радивилівська РБД нагородила сім'ю Кравчуків у номінації «Суперчитаюча родина».

Визначали кращу читаючу родину і в Корці, де в районній бібліотеці для дітей проведено конкурс читацького формуляра "У бібліотеці всією родиною". Аналіз читацьких формулярів дозволив виявити кілька родин, які найбільше читають. А на книжковій виставці "Що читали наші мами, що читали наші тати" діти побачили книжкові уподобання своїх батьків. Із задоволенням переможці конкурсу отримали в подарунок нові книги.

Особлива турбота Корецької РБД - родини, що мають дітей-інвалідів. Уже багато років для них працює бібліотечний клуб «Надія». Разом з батьками малюки з особливими потребами приходять на екскурсії й масові заходи "На гостини до діда Панаса і баби Марини". Спільно оформляються сімейні виставки художньої творчості. Батьки беруть участь у складанні індивідуальних планів читання з урахуванням інтересів дитини, у доборі літератури для підготовки до школи й розвитку інтелекту. Використовуючи Інтернет, бібліотекарі допомагають цим сім'ям у пошуку і підборі необхідних лікувальних та навчальних закладів.

Батьки малих читачів Дубенської РБД підтримують своїх дітей у різних бібліотечних заходах: конкурсі «Найкращий читач», новорічних забавах, святі казки, флеш–мобах «Листки календаря гортаємо, новорічні свята зустрічаємо», «Казка в казці», «Країна казкова – країна книжкова» та ін. Активні друзі бібліотеки, сім'ї Алієвих, Тимчаків, Бубніхіних, Ярощуків, вболівають та заохочують малюків, разом виготовляють костюми та декорації.

Особливо зворушливо відбуваються святкові ранки та вечори, літературно-музичні та поетичні години, присвячені Дню матері. Ці травневі зустрічі за участю матерів та бабусь проходять у всіх дитячих книгозбірнях області: «Принесу тобі, мамо, всі квіти землі!», «Все починається з мами» (Дубенська РБД), «Уклін Вам – любі наші неньки» (ЦДБ м.Рівне), «Добра родина – славна Україна» (сmt.Клевaнь), "Хай святиться ім'я твоє, мамо" (Корецька РБД) та ін.

У Гоцанській РБД по родинному відзначили Міжнародний день захисту дітей. З учнями 3-6 класів та їх батьками проведено літературний вечір «Традиції нашої сім'ї», під час якого діти і батьки ділились своїми традиціями спільного читання, проведення сімейних свят а також представляли улюблену книгу родини.

Є родини, які не лише зберігають традиції читання в

домашньому колі, але й стають партнерами бібліотеки в популяризації книги. Гарними помічниками Кузнецовської міської дитячої книгозбірні є родина Поліщуків. Мама – Анжела Йосипівна, журналіст на радіо FM «Бурштиновий шлях», тато – Анатолій Володимирович, вчитель географії та їхні діти – Юля та Юрій. До Дня міста Юрій організував у бібліотеці фото-виставку своїх робіт «Кузнецовськ: вчора, сьогодні, завтра...». А до Всеукраїнського дня бібліотек мама зробила радіо-передачу про діяльність бібліотеки. Цього ж дня подружжя провело у стінах закладу відео-презентацію «Біблія – компактна бібліотека», що мала неабиякий успіх як у дітей, так і в дорослих та ще й подарували всім присутнім школярам подарунки.

У бібліотеках Острожчини популярні конкурси на кращу читаючу родину. Публічно-шкільна бібліотека села Новородчиці провела читацькі перегони «Тато, мама, я – читає вся сім'я». Кожна родина-учасниця представила власний лозунг, емблему та улюблену книгу сім'ї. Малі й дорослі брали участь в літературних конкурсах і вікторинах, малювали книжкових героїв та читали на швидкість. На завершення було визначено найбільшу сімейну бібліотеку в селі та занесено її до «Книги рекордів Новородчицької книгозбірні». Найбільш читаючу родину визначали також в ПШБ с.Оженин. А в с.Могіляни відбувся книжковий калейдоскоп «Золота колекція домашньої бібліотеки», під час якого родинні команди представляли книги, якими зачитується не одне покоління сімейних книголюбів.

Книголюбів різних поколінь об'єднав клуб «Читайлик», що діє

в Острозькій міській бібліотеці для дітей. Члени клубу різні за соціальним статусом, освітою та віком, але їх об'єднує бажання виховати своїх дітей на принципах християнської моралі та гармонійного розвитку. Із задоволенням приводять батьки своїх дітей на родинні свята, що проходять в рамках клубу. Серед найцікавіших – День відкритих дверей «Вересневі зустрічі в бібліотеці», голосні читання українських казок «Казковий віночок», літературне свято «Книги мого дитинства», мультимедійна презентація «Золота поличка моєї родини», фестиваль колядок і щедрівок. Для молодих батьків у клубі проводиться своєрідний лекторій, на якому розглядаються теми: «Азбука читацьких інтересів», «Ваша домашня бібліотека», «Подаруйте дитині книжку», «Час читати» та ін.

Здолбунівська районна бібліотека для дітей та юнацтва приєдналась до Всеукраїнської акції «Тату, почитай!». Віталій Година, батько маленької читачки, прочитав дітям, членам клубу «Світлиця-чарівниця», який діє у відділі обслуговування дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, казку рівненського письменника Романа Демчука «Країна Казкомрій». Адже читання вголос — це, в першу чергу, радість від улюбленої книги, від можливості поділитися задоволенням від прочитаного, виявити своє сприйняття, своє захоплення. Тому малюки із задоволенням приходили до кімнати казок у бібліотеці, щоб почути казку від татусів.

До марафону родинного читання «Тату, почитай!» активно приєдналась також Дубенська ЦСПШБ. Зокрема, казки у виконанні своїх татусів слухала малеча в публічно-шкільних

бібліотеках сіл Студянка, Варковичі, Тур'я.

Реалізувати непрості завдання, пов'язані із залученням родини до систематичного читання, допомагає книгозбірням участь у грантових конкурсах. Прикладом успіху є перемога ПШБ с.Бронники Березнівської ЦСПШБ у конкурсі проектів ПРАТ «Реноме» «Заради усмішок дітей». Мета проекту - відродження традиції читання в сім'ї, прищеплення любові до читання з раннього дитинства, сприяння творчому розвитку юних користувачів, створення особливого бібліотечного мікросередовища. У підсумку в сільській бібліотеці за допомогою партнерів та волонтерів було обладнано дитячу кімнату з іграшками та новими книгами, де нині проходять години сімейного читання «Читаємо разом», перегляд мультфільмів, свята казки тощо. Діти складають пазли, бавляться конструктором, малюють, а тим часом молоді батьки мають можливість вибрати книгу чи провести вільну хвилину за комп'ютером.

Проект Гощанської РБД під назвою «Бібліотека + Сім'я» отримав підтримку місцевої молодіжної громадської організації «ГОР» під керівництвом Олександра Середюка. Спільно з «ГОРОм» бібліотека проводить зустрічі з батьками та дітьми на тему: «І діти мають право...». Популярними також стали цикли спільних зустрічей дорослих і малих з представниками різних установ району: лікарями, пожежниками, правоохоронцями тощо.

Під час Тижня дитячого читання у дитячих книгозбірнях теж збираються родини з дітьми ,щоб обговорити свої улюблені книги, зустрінись з місцевими авторами, взяти участь в читацьких перегонах. Так, в Дубровицькій РБД пройшли родинні посиденьки під назвою «Ми любимо читати». На захід завітали навіть дідусі та бабусі, які ділились враженнями про улюблену книгу свого дитинства. Млинівська районна дитяча книгозбірня в один із днів ТДЧ провела сімейне свято «Нам з книгою цікавіше жити, творити, сміятися і дружити» та читацький бенефіс « Книги читаючої сім'ї».

У Костопільській районній бібліотеці для дітей та юнацтва діє така форма обслуговування читачів як сімейний читацький формуляр. Він дозволяє звести до мінімуму затрати часу на запис книг при видачі та підбиття підсумків роботи з сім'єю за день. Відмітка про читання книг окремими членами сім'ї дозволяє провести аналіз складу прочитаного, виявити коло їхніх інтересів, надає бібліотекарю додаткову можливість вплинути на формування культури читання. Сімейний формуляр певним чином відроджує одну із забутих форм обслуговування читачів - книгоношення, коли один член сім'ї може обмінювати книги і забезпечувати читання інших.

Під час запису (перереєстрації) пред'являється паспорт одного з членів сім'ї, який в майбутньому буде називатися „головним читачем" і нестиме повну відповідальність за отримані видання. До сімейного формуляра додається вкладка з інформацією про членів сім'ї, які користуються послугами абонементу (прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, зразок підпису, засвідчений головним читачем).

Номер сімейного формуляра відповідає номеру реєстраційної картки головного читача.

Усі члени сім'ї, записані в сімейному формулярі, теж реєструються в єдиній реєстраційній картотеці бібліотеки. Сімейний формуляр відрізняється кольоровою позначкою. Кожен читач, зареєстрований у формулярі, має право обмінювати книги всіх членів сім'ї. Термін, на який можна отримати літературу, визначається відповідно до „Правил користування бібліотекою“. Вже не один рік бібліотека читачами Костопільської РБДЮ є Світлана Анастасіївна Семещук з дочкою Валею та внуком Іванком, Антоніна Володимирівна Гарбарчук з чоловіком Василем та сином Олександром, Надія Євгеніївна Зенюк з дочками Олею та Світланою, Галина Яківна Хохонь з дочками Тетяною, Оксаною та внуком Олегом – всього в бібліотеці біля 20 формулярів сімейного читання.

Сімейний читацький формуляр, як форму обслуговування дітей та дорослих, практикує також Здолбунівська РБДЮ.

Дитячі бібліотеки області йдуть у ногу з часом. Розуміючи, що сучасні молоді батьки читають в різних форматах, використовують різні гаджети й для знайомства своїх малюків з книгами. Отож, бібліотекарі готові запропонувати родинам книжкові скарби в електронному форматі. Зокрема, віднедавна Дубенська РБД освоїла досвід озвучення творів для дітей місцевих авторів. Тепер діти самі або ж з батьками в родинному колі можуть прослухати аудіозаписи,

які є в дитячій бібліотеці. На сайті Дубенської районної бібліотеки в розділі «Аудіокниги» є посилання « Дитяча література», де знаходяться твори для дітей, озвучені працівниками бібліотеки. Це твори Любові та Миколи Пшеничних, Тетяни Собецької, Сергія Рачинця, Миколи Тимчака та інших дубенських літераторів.

Вірші та казки Романа Демчука, Володимира Грабоуса, Любові Пшеничної а також українські народні казки спробували озвучити працівники Рокитнівської РБД та виставили їх на сайті районної бібліотеки.

Активно пропонуються мамам і татам колекції дитячих аудіокниг та мультиплікаційних фільмів, створених за літературними творами, представлені в мережі Інтернет. Для цього використовуються ресурси сайтів Національної бібліотеки України для дітей, Рівненської обласної дитячої книгозбірні та інших.

Унікальні можливості соціальних мереж бібліотекарі теж активно використовують для промоції книги та відродження сімейного читання. На сторінці «ВКонтакте» та на блозі Дубенської дитячої бібліотеки «Книголюбів» було виставлено фотокілаж «Разом ми одна сім'я» (До міжнародного Дня сім'ї). Сайт Володимирецької РБД «Чомучка» пропонує статтю для батьків «Прочитайте, мамо, прочитайте, тату!», в якій йдеться про позитивний вплив голосного читання для малюків та бібліотерапевтичний ефект

багатьох народних та літературних казок. На веб-сайті Березнівської РБД розміщені поради для батьків стосовно виховання у дітей любові до книги та читання. А блог Кузнецовської МБД вчить батьків, як прищепити дітям добрі звички, в тому числі й читання, як навчити їх безпечної поведінки та виховати почуття власної гідності.

Наскільки ефективна вся проведена бібліотеками робота? Чи успішними є окремі заходи? Що думають з цього приводу самі батьки? На ці питання ще потрібно шукати відповіді. Деякі книгозбірні вже роблять спроби провести опитування своїх користувачів, щоб визначити ступінь впливу бібліотеки на читацькі процеси в сім'ї, на задоволення інформаційних потреб дорослих і дітей, тощо. У багатьох проведени такі анкетування як «Книга у вашій сім'ї» (Рафалівська міська бібліотека), «Ви - читаюча родина?» (ПШБ с.Мирне Костопільського р-ну) та ін. Проте, остаточний результат спільних зусиль бібліотечних працівників та батьків покаже, напевно, час. Коли сучасний малюк виросте і через 20 років приведе за ручку до бібліотеки свою доньку чи сина, тоді бібліотекарі можуть сказати впевнено: «Ми працюємо не даремно!».

Узагальнила: Наталія Онофрійчук, завідувач науково-методичного відділу КЗ «Рівненська обласна бібліотека для дітей» РОР.

